

Mantelzorgcheck

voor de opleiding en navorming verzorgende

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

Welkom

- **Voorwoord** – Mirte Verhaert (Zorggezind)
- **Keynote** – Belang van het betrekken van mantelzorgers in het zorgproces – Ida Walgraef (HOGENT)
- **Toelichting** – Mantelzorgcheck – Marijn Loozen (OKRA-Zorgrecht)

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

zorggezind
Thuiszorg Netwerk

**HO
GENT**

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

zorggezind
Thuiszorg Netwerk

Mantelzorg- check

Voorwoord

Gezinszorg

Thuis wonen

Clientgericht

Netwerk

Mantelzorg

- Alleen wonen
- Gezin
- Ouder
- Kind
- ...

Enkele cijfers

+100 erkende diensten voor gezinszorg in Vlaanderen & Brussel

+/- 25.000 gedreven medewerkers

+/- 160.000 cliënten waar zorg en ondersteuning wordt geboden

+/- 23.000.000 uren zorg en ondersteuning

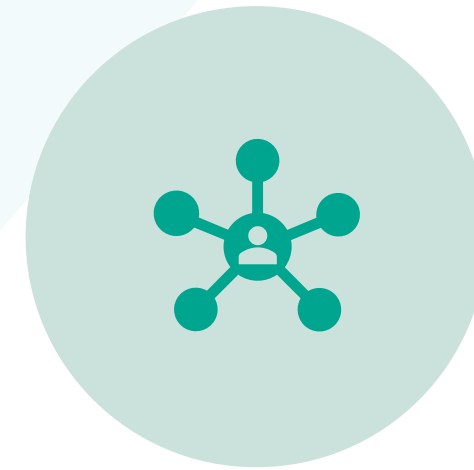
Noden van mantelzorgers

ONTLASTEN

INFORMEREN

OVERLEG

Per definitie

25° verzorgend personeel: de personeelsleden van een dienst die aan de gebruiker **persoonsverzorging** en **huishoudelijke hulp** aanbieden, alsook algemene **psychosociale en (ped)agogische ondersteuning** die met die activiteiten verband houden, met als doel de gebruiker en zijn **mantelzorger** te handhaven en te ondersteunen in het **natuurlijke thuismilieu**;

Taak van de dienst

Artikel 12. (01/01/2020 - ...)

In functie van de geboden gezinszorg heeft de dienst de volgende taken:

- 1° het informele zorg- en ondersteuningsnetwerk van de gebruiker ondersteunen en versterken;
- 2° op aangeven van en in samenspraak met de gebruiker en zijn mantelzorgers, zorg-, ondersteunings- en ontwikkelingsdoelen in het zorg- en ondersteuningsplan bepalen en die opvolgen;
- 3° in uitzonderlijke omstandigheden en binnen een afgestemd integraal zorg- en ondersteuningsaanbod een aanklampende aanpak hanteren;
- 4° op verzoek van de gebruiker de integrale en geïntegreerde zorg en ondersteuning coördineren, waarbij de dienst instaat voor informatieoverdracht aan en onderlinge afstemming met het informele en professionele zorg- en ondersteuningsnetwerk.

Draagkracht en afstemming

Artikel 14. (01/01/2020 - ...)

De dienst prioriteert op basis van de vastgestelde behoeften, de beperkingen op het vlak van zelfzorg en de beperkingen op het vlak van de beschikbaarheid en draagkracht van de mantelzorg en schenkt daarbij bijzondere aandacht aan de zorg en ondersteuningsvragen van maatschappelijk kwetsbare doelgroepen. De dienst bepaalt het aantal uren zorg en ondersteuning aan de gebruiker afhankelijk van die criteria. De minister kan de nadere regels bepalen.

Ook tijdens de zorg

Artikel 19. (01/01/2020 - ...)

Er is voldoende **overleg** en **persoonlijk contact** tussen de gebruiker en de dienst. Er wordt een verslag opgemaakt bij de intake en er worden in overleg met de **gebruiker** en zijn **mantelzorgers** **tussentijdse evaluaties** gehouden.

Communicatie en afspraken

Artikel 20. (01/01/2020 - ...)

Minstens bij de start en bij de evaluatie van de zorg en ondersteuning worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- 1° er wordt een schriftelijke weerslag van de afspraken over de uitvoering van het zorg- en ondersteuningsplan gemaakt, waarvan een kopie aan de dienst en een kopie aan de gebruiker wordt bezorgd;
- 2° er wordt schriftelijk gecommuniceerd over de frequentie van de hulpbeurten en het aantal uren per beurt aan de gebruiker;
- 3° de mogelijkheden en beperkingen van de zorg en ondersteuning worden duidelijk gemaakt aan de gebruiker en zijn mantelzorgers;
- 4° de gebruiker en zijn mantelzorgers worden geïnformeerd over de prioriteitsregeling en de criteria, vermeld in artikel 14 van deze bijlage;
- 5° de gebruiker en zijn mantelzorgers ontvangen maximaal de juiste zorg en ondersteuning op het juiste moment zoals met hen is afgesproken;
- 6° de dienst waarborgt het vertrouwelijke karakter van de gesprekken tussen de dienst en de gebruiker en zijn mantelzorgers.

Opleiding

- Breed aanbod
- Wat is goede zorg?

Samenwerken met mantelzorgers.

Ida Walgraef

Ida.walgraef@hogent.be

**HO
GENT**

Wie is mantelzorgger?

*“een persoon die vanuit een sociale en emotionele **band** één of meer personen met verminderd zelfzorgvermogen, niet beroepshalve maar **meer dan occasioneel**, helpt en ondersteunt in het dagelijkse leven”*

Foto's en verhalen: mantelzorgers.be

**HO
GENT**

Wat doet een mantelzorger?

Praktische hulp: maaltijden geven, kleine verzorging (nagels knippen, scheren), hulp bij het wassen, huishouden, verplaatsingen, ...

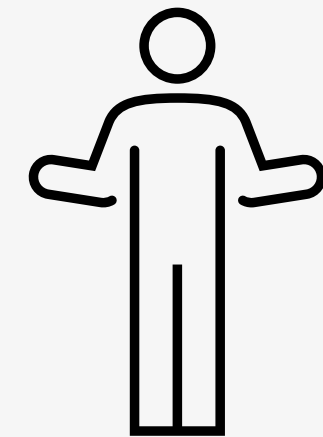
Emotionele ondersteuning

Dagbesteding

Rust en vertrouwen

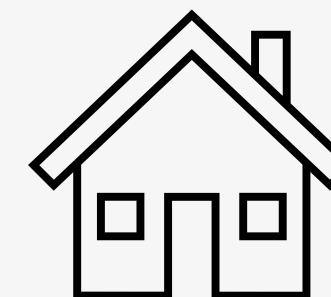
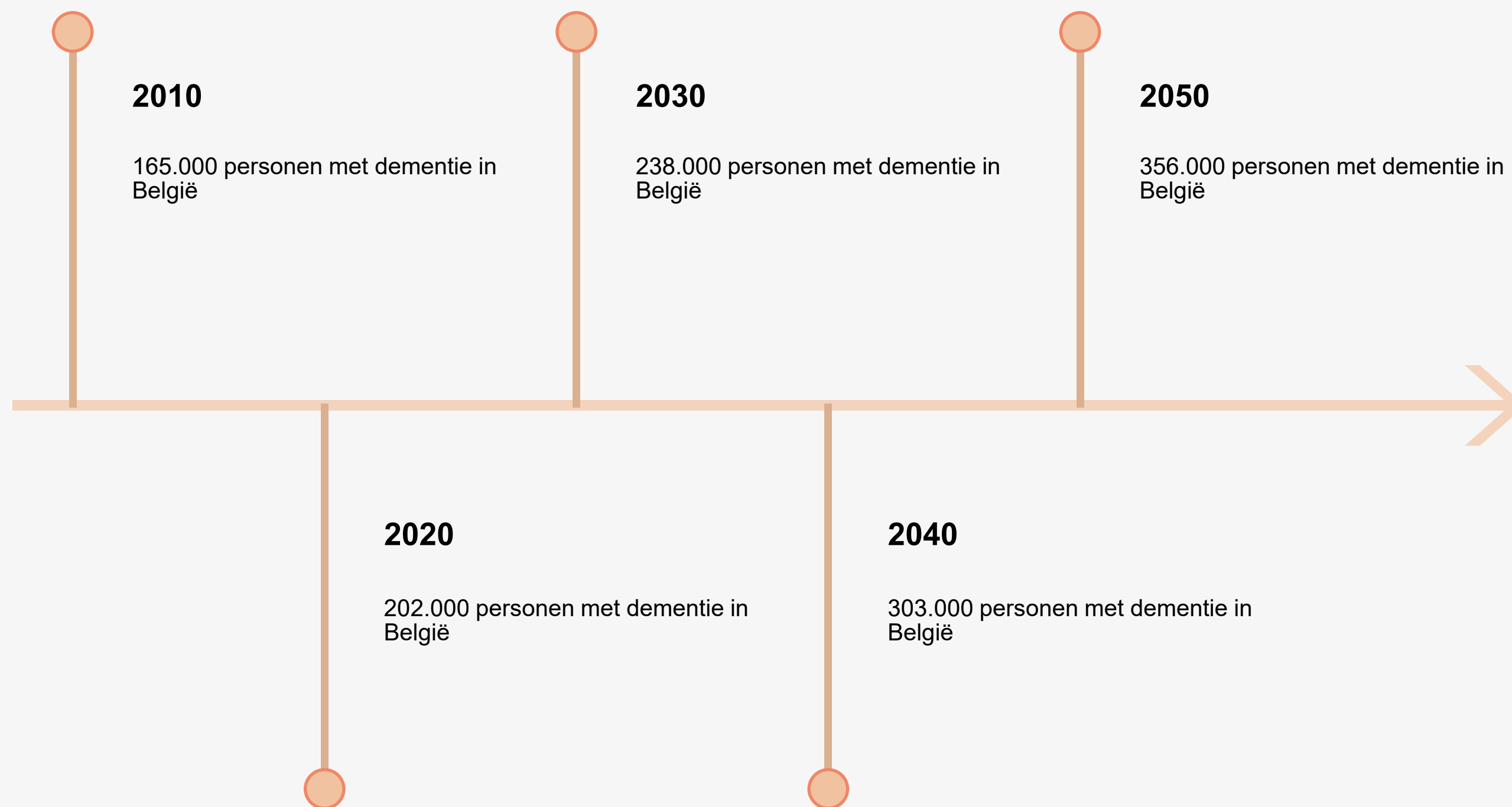
Administratie, planning en coördinatie

...

**HO
GENT**

Maatschappelijk belang: een voorbeeld

70% van de personen met dementie woont thuis, met ondersteuning van hun mantelzorgers

**HO
GENT**

Mantelzorg – enkele cijfers

1 op de 3 Vlamingen van 18 jaar en ouder verleende het afgelopen jaar mantelzorg. 33% van hen besteedt meer dan 10 uur/week aan mantelzorg.

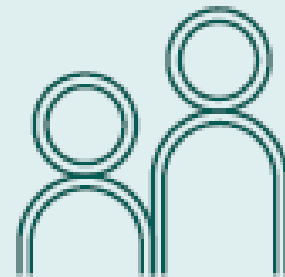

55,6% vrouwen

44,3% mannen

Als **alle uren die mantelzorgers aan hulp spenderen** zouden worden betaald, dan betekent dat een jaarlijkse kost van **11,38 miljard euro**.

TOP 5

Vlaamse tieners tussen 11 en 18 jaar is jonge mantelzorger

Het gaat om 119.000 jongeren die wonen bij een **persoon met een beperking** of een **langdurige ziekte**. 5% van hen neemt minstens 4 uur per week taken op voor een zorgbehoevend gezinslid.

Interactie via wooclap:

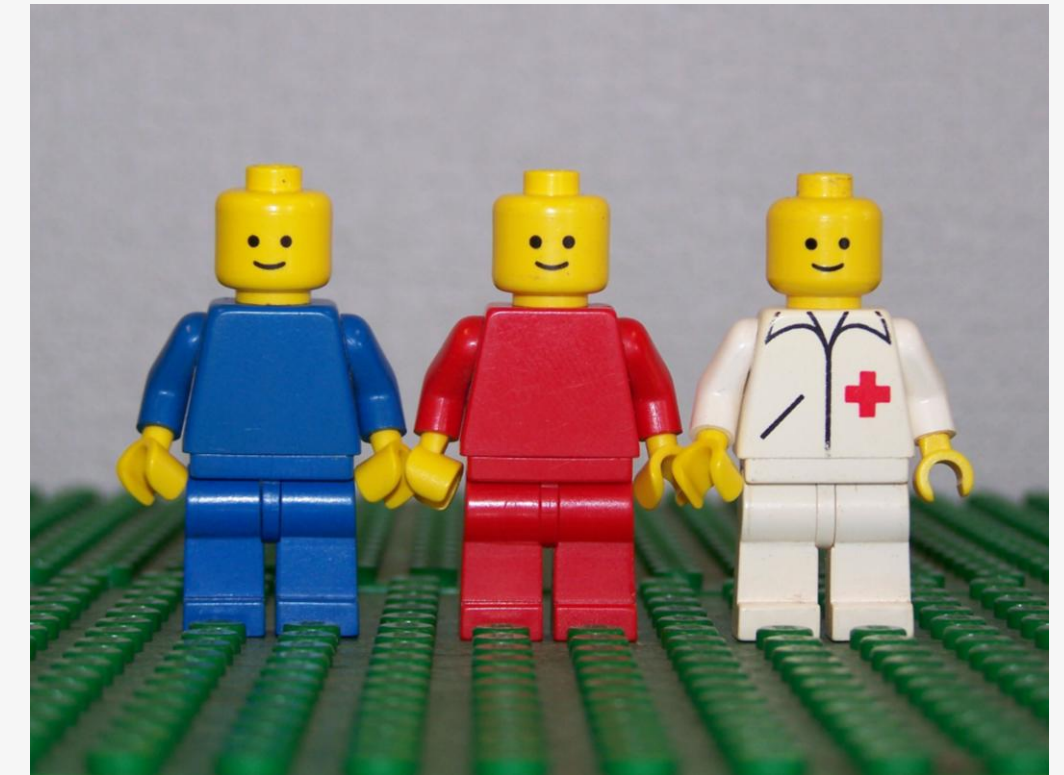
In onze opleiding...

Triadisch werken

“Op het niveau van de zorg- en dienstverlening de relatie tussen patiënt, hulpverlener en naasten/mantelzorgers actief vorm geven. Zowel in het belang van de patiënt en de mantelzorgers als in het belang van de kwaliteit van de zorg. Hierbij is oog voor het welzijn van alle partijen in de zorgdriehoek.”

Definitie gebaseerd op Landelijk platform GGZ. (2016). Handleiding Familiebeleid GGZ. Utrecht: LPGGz / Kamer Familieraden

**HO
GENT**

Triadisch werken

Figuur: uit *Zorg voor mantelzorg - handboek voor studenten en professionals in zorg en welzijn*, 2018.

- De relatie in de driehoek
- Belang van de patiënt
- Belang van de mantelzorger
- Oog voor het welzijn van ALLE partijen

Steunparadox

↑ **professionele hulp** ≠ ↓ **belasting**

- Hulp aanvaarden
- Coördinatiedruk
- Verwachtingen
- Verlies van regie
- Schuldgevoel

<https://www.weliswaar.be/%E2%80%9Cmantelzorgers-verdiene-nog-meer-erkenning-al-hun-rollen%E2%80%9D>

**HO
GENT**

SOFA-model als leidraad

Bron: de Bruijn, Expertisecentrum Mantelzorg en MOVISIE, 2010

**HO
GENT**

<https://www.nottingham.ac.uk/helmopen/rlos/practice-learning/communities/transcultural-healthcare-practices/transcocon-belgium-uk/screen08.html>

Filmpjes over het SOFA model – gratis te downloaden

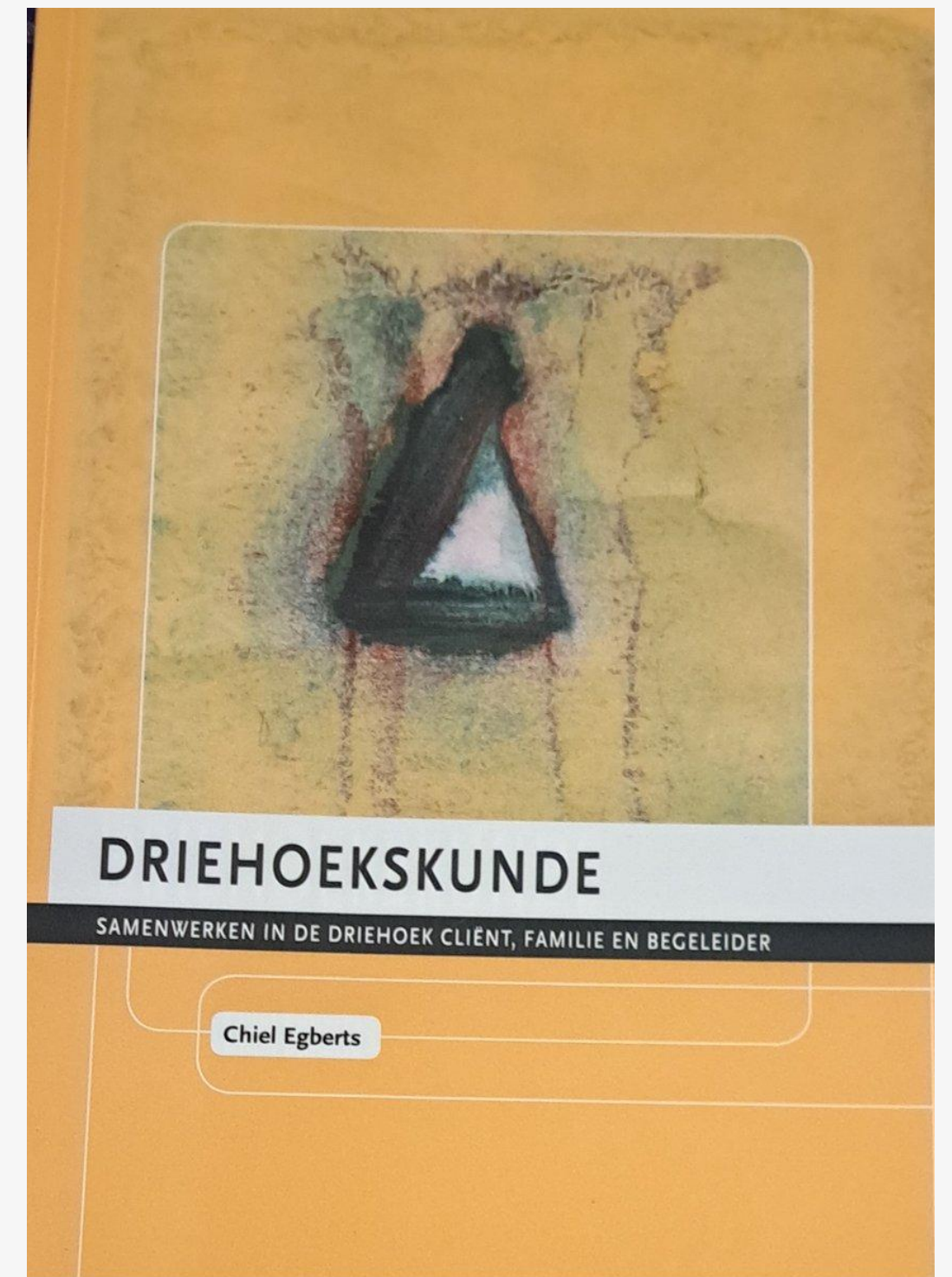

**HO
GENT**

Triadisch werken

- 3 basisprincipes volgens Egberts (2015):
 - Volgorde/anciënniteit
 - Verbinding
 - Positie

<https://drienamiek.nl/>

**HO
GENT**

Toepassing

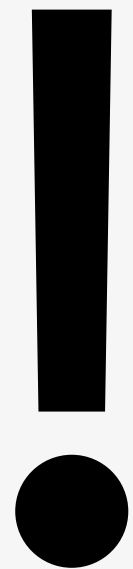
- **Volgorde:** Anne komt als verzorgende voor het eerst bij Marc en zijn vrouw Carine die MS heeft. Anne polst hoe zij de verzorging aanpakken en wat wel en niet werkt voor het koppel. Ze zegt tegen Marc: *'Jij hebt heel wat ervaring, bedankt om dat even aan mij te tonen'*.
- **Verbinding:** Anne vraagt regelmatig ook aan Marc hoe het met hem gaat. Ze probeert ook aan Marc een luisterend oor te bieden.
- **Positie:** Anne komt Carine wassen en neemt een deel van het huishouden op zich. Ze toont ook aan Marc hoe hij Carine makkelijker in en uit bed kan helpen. Anne ziet dat Marc weinig ontspanningsmomenten heeft. Ze zegt tegen Marc: *'Als je wil mag je gerust eens gaan wandelen of iets anders doen terwijl ik hier ben. Ik zorg dat de koffie klaar is wanneer je terug komt.'* Marc is opgelucht dat hij tijd voor zichzelf kan maken.

Belasting verzorgenden.

“Soms wil familie dat je dingen doet die je niet mag doen. Ik was bij een cliënt, en zijn zoon wou dat ik zijn was deed. Ik zei ‘maar ik ben hier niet voor jou hé’.” (Sims-Gould et al, 2015)

Verhoogde werkstress → verminderde kwaliteit van contact met patiënten en familie → verminderde kwaliteit van zorg

- ✓ Duidelijke richtlijnen nodig (beleid)
- ✓ Goede afspraken met mantelzorgers
- ✓ Training en opleiding voor personeel

**HO
GENT**

Interactie via wooclap:

Wat heb ik nog nodig om het thema mantelzorg beter in onze opleiding te verankeren?

Lespakket, cursusmateriaal

Cursusmateriaal

Zowel lesmateriaal als ook bepaalde trainers die een train the trainer kunnen geven

ervaringsdeskundige mantelzorgers die in de klas kunnen komen spreken

Cursusmateriaal + filmpjes

Cursusmateriaal en video's

Samenwerking binnen de verschillende modulewerkgroepen om af te stemmen hoe we dit ...

Cursus, concrete voorbeelden, filmpjes, casussen, ...

Cursusmateriaal met casussen

Beleid/directie die het belang hiervan inzien en ondersteunen. Moet door de hele organisatie ...

Graag wat beeldmateriaal om het praktischer voor de klas te brengen.

Interessante bronnen en materialen:

- <https://www.mantelzorgers.be/nl/samenwerken-met-mantelzorgers>
- <https://www.youtube.com/watch?v=dAzXNQzeEeo&t=19s> (video Samenspraakfiche)
- <https://www.hogent.be/teatime/mantelzorg/>
- <https://patientempowerment.be/>
- <https://www.zorgvoorbeter.nl/tips-tools/tools/wensen-verwachtingen-en-grenzen-in-de-driehoek>
- <https://www.movisie.nl/sites/default/files/2018-06/Werkboek-In-voor-mantelzorg.pdf>
- <https://drienamiek.nl/>
- Boek 'Zorg voor mantelzorg' – handboek voor studenten en professionals in zorg en welzijn (Van In, 2018)

Meer weten?

<https://www.hogent.be/onderzoekscentra/360-zorg-en-welzijn/>

Ida.walgraef@hogent.be

**HO
GENT**

Mantelzorgcheck

voor de opleiding en navorming verzorgende

Een initiatief van OKRA-Zorgrecht i.s.m. Zorggezind in het kader van de uitvoering van het opvolgproject 'Mantelzorgondersteuning door professionals tijdens het zorgproces' van het Vlaams Mantelzorgplan 2022-2024.

zorggezind
Professionals Netwerk

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

Mantelzorg: een essentieel thema in opleiding én navorming verzorgende

Verzorgenden als sleutelfiguren

Goed begonnen is half gewonnen

Mantelzorgcheck: handvaten en reflectievragen voor de opleiding tot verzorgende

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

E-learning: Goed samenspel met de mantelzorg

The screenshot shows a web-based e-learning interface. On the left is a dark green sidebar with the title 'mantelzorg in de gezinszorg' and a progress indicator '0% VOLLEDIG'. Below this is a navigation menu with sections: 'INLEIDING' (containing 'Partners in de zorg' and 'Een e-learning'), 'DE CURSUS' (containing 'Een stukje geschiedenis', 'Verschillende mantelzorgers', 'Herkennen en benoemen van de mantelzorg', 'Erkennen van de mantelzorg', 'Ervaring en belasting', 'Doorverwijzing', and 'Schriftelijke communicatie'), and 'SLOT' (containing 'Dankjewel!'). The main content area is titled 'Les 3 - Een stukje geschiedenis' and 'Les 4 van 10'. The current lesson is 'Verschillende mantelzorgers'. The text reads: 'Bestaat er zoiets als de typische mantelzorg? Kan ik een mantelzorg van ver herkennen? **Neen**. Zo verschillend als mensen zijn, zo verschillend zijn mantelzorgers. Leeftijd, waarom ze zorgen, taken die ze opnemen, hun eigen ideeën, gewoontes en verleden ...'. Below the text is a video player with a progress bar at 00:43. At the bottom, there are two expandable sections: 'Eén of meer mantelzorgers' and 'Jonge en oude mantelzorgers', each with a plus sign. The logo 'THOMAS MORE' is visible in the bottom right corner of the content area.

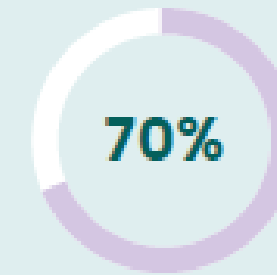
Ontwikkeld samen met verzorgenden

1. Algemene aandacht voor mantelzorg

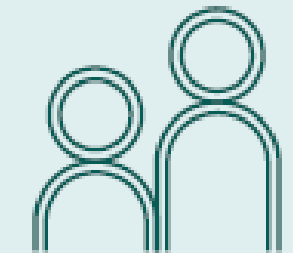
Reflectievragen

- In welke mate krijgt mantelzorg een plek in de opleiding of navorming?
- Komt mantelzorg expliciet aan bod, of zit het eerder verweven in de leerinhouden?
- Komt mantelzorg terug in de leerdoelen, opdrachten of casussen?
- Benoem en verduidelijk je de term “mantelzorg”?
- Bespreek je het belang van mantelzorg binnen de zorgcontext?

van de Vlamingen met een zorgnood krijgt **hulp** van familie, vrienden, buren of kennissen.

Als **alle uren die mantelzorgers aan hulp spenderen** zouden worden betaald, dan betekent dat een jaarlijkse kost van **11,38 miljard euro**.

1. Algemene aandacht voor mantelzorg

- De term mantelzorg opent deuren tot ondersteuning en dienstverlening
- Deze ondersteuning en dienstverlening kan draagkracht versterken
- Mantelzorgers weten vaak zelf niet te benoemen wat ze nodig hebben

1 op 4 mantelzorgers weet zelf niet dat hij mantelzorger is. En ook heel wat zorgverleners herkennen mantelzorgers niet.

(©Thomas More)

2. De mantelzorger bestaat niet

Reflectievragen

- Komt de diversiteit in mantelzorg (leeftijd, cultuur, context, zorgsituatie) aan bod in voorbeelden of casussen?
- Besteed je aandacht aan zowel zichtbare als minder zichtbare vormen van ondersteuning door mantelzorgers?
- Focus je op de specifieke noden en uitdagingen van jonge mantelzorgers?
- Breng je verschillende zorgsituaties in beeld?

2. De mantelzorgger bestaat niet

1 op de 3 Vlamingen van 18 jaar en ouder verleende het afgelopen jaar mantelzorg. 33% van hen besteedt meer dan 10 uur/week aan mantelzorg.

55,6% vrouwen

44,3% mannen

Per leeftijdsgroep

- 32,9 procent van de 18 tot 25-jarigen
- 37,1 procent van de 26 tot 64-jarigen
- 28,4 procent van de 65+

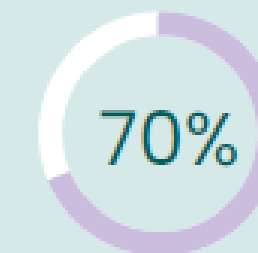

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

TOP 5

Vlaamse tieners tussen 11 en 18 jaar is jonge mantelzorgger

Het gaat om 119.000 jongeren die wonen bij een **persoon met een beperking** of een **langdurige ziekte**. 5% van hen neemt minstens 4 uur per week taken op voor een zorgbehoevend gezinslid.

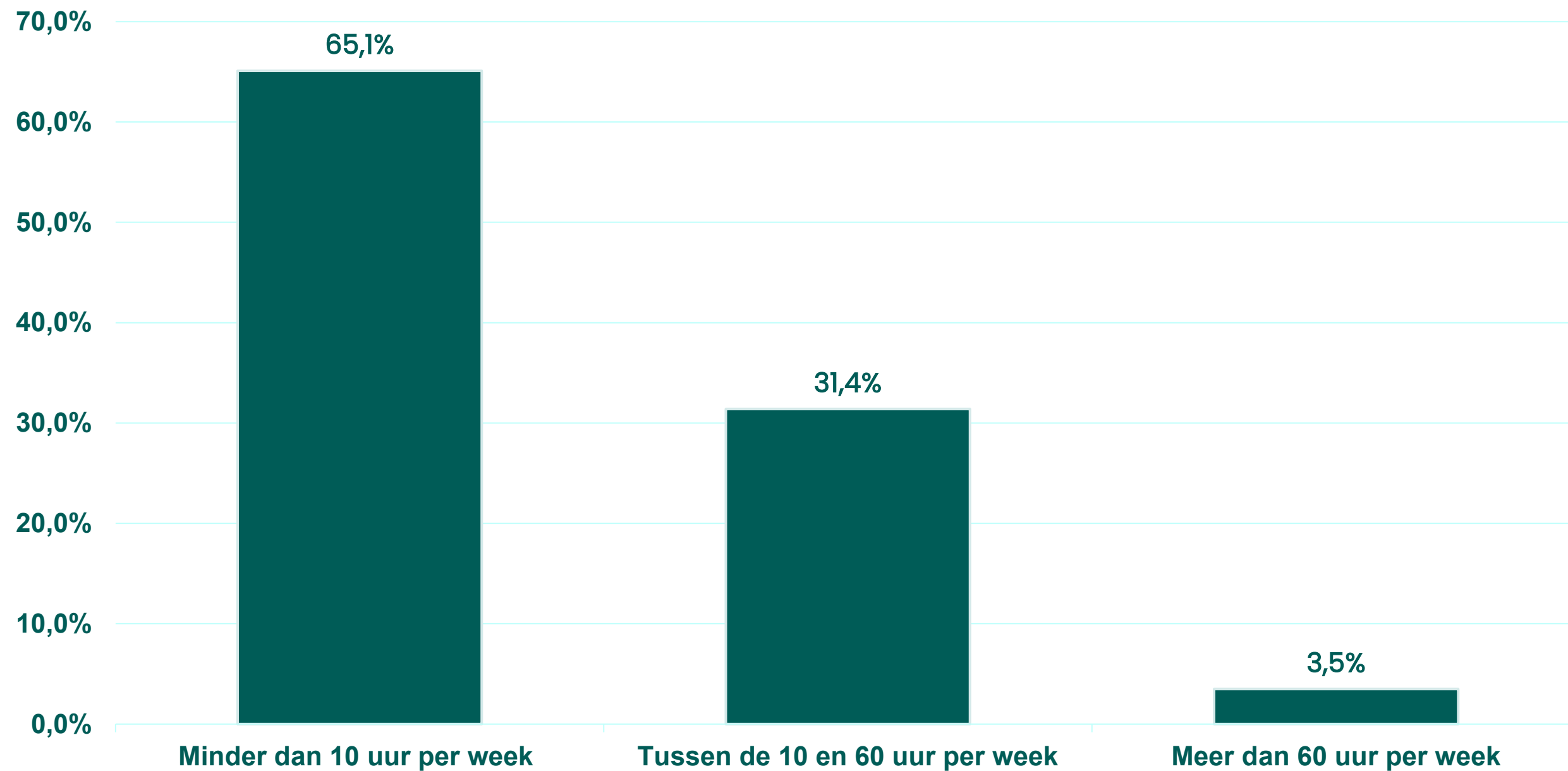

van de Vlaamse mantelzorggers op arbeidsactieve leeftijd heeft ook **betaald werk**.

Bij jongere mantelzorggers tussen 18 en 25 jaar volgt 63% een **opleiding**.

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

2. De mantelzorger bestaat niet

Zorgenquête 2021, Steunpunt WVG

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

2. De mantelzorgger bestaat niet

administratie

huishoudelijke
taken in huis

huishoudelijke
taken buiten huis

verzorging

vervoer

psychische
steun

toezicht

regeltaken

©Thomas More

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

3. Mantelzorgers onder de deelnemers

Reflectievragen

- Peil je of er mantelzorgers aanwezig zijn onder de cursisten/verzorgenden?
- Nodig je deelnemers uit om hun eigen ervaringen als mantelzorger te delen?
- Benoem en verduidelijk je het begrip 'mantelzorg' zodat deelnemers het leren kennen?
- Voorzie je ruimte om mantelzorgende deelnemers te ondersteunen?
- Bespreek je hoe deelnemers hun (toekomstige) werk en mantelzorg kunnen combineren, bijvoorbeeld via respijtzorg of verlofregelingen?

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

Home / Verlof

Verlof

Verken verlofmogelijkheden voor mantelzorgers

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

4. Rollen van de mantelzorgger

Reflectievragen

- Geef je aandacht aan de verschillende rollen die mantelzorggers opnemen?
- Gebruik je het SOFA-model of een vergelijkbare kapstok om die rollen te Verduidelijken?
- Leer je de deelnemers hoe ze kunnen inspelen op de verschillende rollen van mantelzorggers?

Bron: de Bruijn, Expertisecentrum Mantelzorg en MOVISIE, 2010

5. Noden en beleving van de mantelzorger

Reflectievragen

- Geef je deelnemers inzicht in de **belangrijkste noden** van mantelzorgers?
- Sta je stil bij de **emotionele en fysieke belasting** die mantelzorg met zich meebrengt?
- Bespreek je zowel de **positieve als de belastende** kanten van mantelzorg?
- Toon je hoe verzorgenden kunnen inspelen op de **noden van mantelzorgers**?
- Oefen je hoe verzorgenden mantelzorgers kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld door te luisteren, te informeren of door te verwijzen?
- Verwijs je naar www.mantelzorgers.be als centrale website voor informatie en ondersteuning rond mantelzorg in Vlaanderen.
- Informeer je deelnemers over wat de **erkende mantelzorgverenigingen kunnen** betekenen voor mantelzorgers?

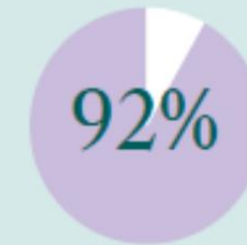
5. Noden en beleving van de mantelzorg

- Je rolt erin – **plots** of juist **heel geleidelijk**
- Niet in een **vacuüm**
- **Onvoorspelbaar**; tijdsbestek niet helder, onverwachte interventies
- **Combinatie** andere verwachtingen
- Niet altijd een **vrijblijvende keuze**
- **Uitdaging** – afbakingen en grenzen stellen

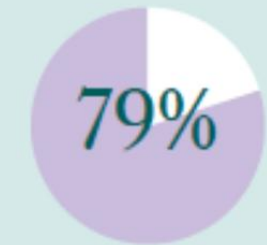

5. Noden en beleving van de mantelzorg

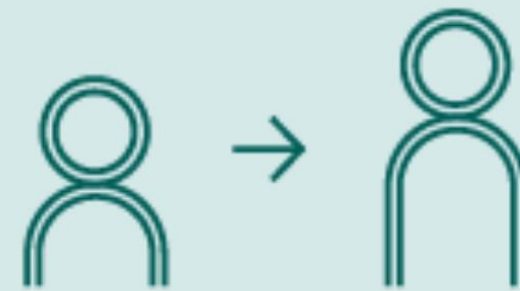
Meer dan de helft van de mantelzorgers ervaart de zorg als emotioneel belastend.

van de Vlaamse mantelzorgers ervaart de hulp die ze bieden als **zinnig**.

haalt **voldoening** uit de mantelzorg.

Jonge mantelzorgers van 11 tot 18 jaar rapporteren vaker een **lagere levenskwaliteit**, een **lagere levenstevredenheid** en een **slechtere gezondheidsbeleving**.

5. Noden en beleving van mantelzorgers

Welke steun wensen mantelzorgers te ontvangen om hun taak verder te zetten?^a

5. Noden en beleving van mantelzorgers

Redenen die mantelzorgers aangeven om geen professionele hulp in te schakelen

www.mantelzorgers.be

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

Over ons Voor professionals Zoeken

Wat is mantelzorg? | Financiële ondersteuning | Verlof | Verenigingen

Alles over mantelzorg

Draag mee zorg voor onze mantelzorgers,
zodat ze even #dahadikeffenodig kunnen
zeggen.

Deel de campagne: 23 juni dag van de mantelzorger

Deel dit campagnepakket en activeer je netwerk om op 23 juni mantelzorgers in heel Vlaanderen in de kijker te zetten!

Op deze website van het Vlaams Expertisepunt Mantelzorg vind je alle informatie voor mantelzorgers en zij die met hen samenwerken. Een initiatief met steun van de Vlaamse overheid.

Yordi zorgt voor zijn vader

Alles over mantelzorg

Wat is mantelzorg?

- [Wat is mantelzorg?](#)
- [Ben jij een mantelzorger?](#)
- [Het mantelzorgstatuut](#)
- [Jonge mantelzorgers](#)

Financiële ondersteuning

Lees alles over tegemoetkomingen voor mantelzorgers en zorgvragers

Verlof

Verken verlofmogelijkheden voor mantelzorgers

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

Vlaanderen telt 6 erkende mantelzorgverenigingen

Zij hebben de opdracht

- de belangen van de mantelzorgers te verdedigen;
- bij te dragen tot een positieve beeldvorming;
- mantelzorgers te ondersteunen en informeren.
- Sommige mantelzorgverenigingen bieden daarnaast ook opleidingen voor beroepskrachten.

The screenshot shows the website interface for 'Vlaams Expertisepunt Mantelzorg'. It features a search bar with a location filter set to '10 km' and a 'Zoek in de buurt' button. Below the search bar is a list of activity categories: Lezing of congres (225), Cursus met open sessies (154), Lessenreeks (26), Festiviteit (24), Begeleide uitstap of rondleiding (17), Eet- of drankfestijn (13), Fiets- of wandelroute (8), Spel of quiz (7), Concert (7), Type onbepaald (6), Sportactiviteit (6), and Opendeurdag (4). The main content area displays three activity listings:

- Beweging als communicatietool bij dementie**: WORKSHOP: Beweging als communicatietool bij dementie. Lichaamstaal en beweging zijn krachtige... 19.05.2026, 10u00. Theater Box.
- Inspiratiedag – Tactiel Textiel voor en met mensen met dementie**: Een inspirerende namiddag voor erfgoed- en zorgpersoneel over het traject Van verborgen herinnering... 19.05.2026, 13u00. MoMu – ModeMuseum Antwerpen.
- Samen Lezen in de bib voor mensen met dementie**: De bibliotheek lanceert een bijzonder initiatief: 'Samen Lezen' – een rustmoment in het gezelschap... 19.05.2026, 14u00 tot 16.06.2026, 14u00. Openbare Bibliotheek Geraardsbergen.

[mantelzorgers.be/activiteiten](https://www.mantelzorgers.be/activiteiten)

Coponcho

Sint-Jansstraat 32
1000 Brussel
www.coponcho.be
info@coponcho.be
02 515 02 63

OKRA-ZORGRECHT (OKRA, trefpunt 55+)

Haachtsesteenweg 579
1030 Schaarbeek
www.okra.be
zorgrecht@okra.be
02 246 67 00

Onbegrensd vzw

Livornostraat 25
1050 Brussel
www.onbegrensdlm.be
onbegrensd@lm.be
0473 52 70 76

Samana vzw

Haachtsesteenweg 579 PB 40
1031 Brussel
www.samana.be/mantelzorg
mantelzorg@samana.be
02 246 64 64

Mantelzorgnetwerk vzw

Remylaan 4b
3018 Wijkmaal-Leuven
www.mantelzorgnetwerk.com
mantelzorgnetwerk@samenferm.be
016 24 49 49

Steunpunt Mantelzorg vzw

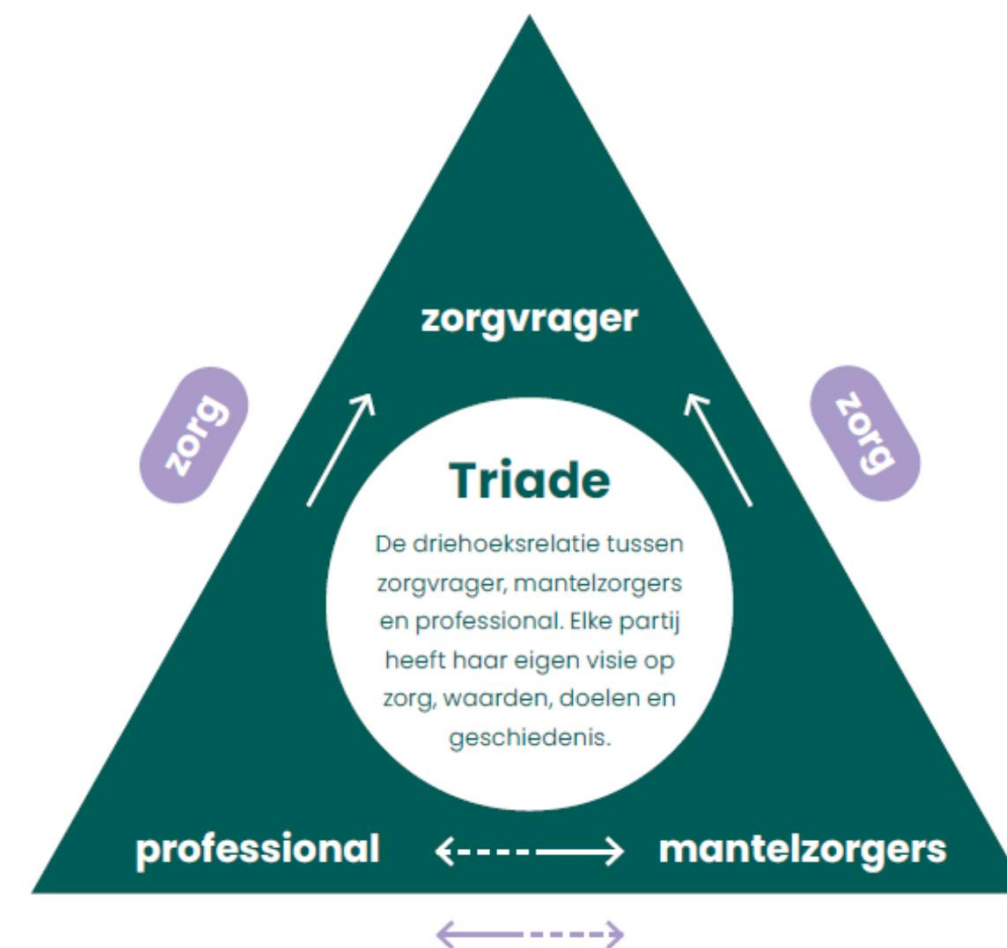
Sint-Jansstraat 30
1000 Brussel
steunpuntmantelzorg.be
info@steunpuntmantelzorg.be
078 77 77 97

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

6. De zorgdriehoek: cliënt-mantelzorger-professional

Reflectievragen

- Licht je de **zorgdriehoek** (cliënt – mantelzorger – professional) toe en pas je die toe in de opleiding of navorming?
- Besteed je aandacht aan **samenwerking en communicatie tussen cliënt, mantelzorger en professional?**
- Erken je de **mantelzorger** als **volwaardige partner** in het zorgproces?

Figuur: uit *Zorg voor mantelzorg - handboek voor studenten en professionals in zorg en welzijn*, 2018.

De mantelzorgcheck

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

zorggezind
Thuiszorg Netwerk

**HO
GENT**

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg

Mantelzorg, de wereld draait niet zonder jou.

Dag van de Mantelzorg 2026

www.mantelzorgers.be

Dag van de mantelzorg

23 juni 2026

Vlaams
Expertisepunt
Mantelzorg

www.mantelzorgers.be
Alle info over mantelzorg